

L. dz. 225/2014

Białowieża, dnia 9.05.2014

Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
Zespół ds. Siedlisk i Gatunków
Departament Orzecznictwa Administracyjnego
ul. Wawelska 52/54
00-922 Warszawa

Opinia dotycząca hodowli bizona amerykańskiego w Polsce

W odpowiedzi na pismo z dnia 5.05.2014 r. (znak: DOA-SG.672.1.2014.JD.3) dotyczące hodowli bizona amerykańskiego w Polsce Instytut Biologii Ssaków PAN w Białowieży przedstawia opinię w tej sprawie.

Bizon amerykański (*Bison bison*) zgodnie z art. 120 ustawy o ochronie przyrody oraz rozporządzeniem Ministra Środowiska z dn. 9 września 2011 roku znajduje się na liście gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić gatunkom rodzimym lub siedliskom przyrodniczym. W związku z tym tworzenie hodowli bizonów amerykańskich na terenie Polski wymaga uzyskania stosownego zezwolenia Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska lub Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska, w ramach procedowania którego bada się czy planowane czynności stwarzają zagrożenie dla rodzimych gatunków lub siedlisk przyrodniczych. W przypadku przedmiotowego obcego gatunku inwazyjnego jego hodowla jest potencjalnym zagrożeniem dla blisko spokrewnionego, chronionego rodzimego gatunku – żubra (*Bison bonasus*) oraz innych gatunków ssaków kopytnych.

Przykłady hodowli obcych gatunków ssaków np.: norki amerykańskiej (*Neovision vision*), jenota (*Nyctereutes procyonoides*) czy szopa pracza (*Procyon lotor*) zawsze kończyły się niezamierzoną introdukcją tych gatunków do środowiska. Obecnie, jako gatunki inwazyjne, mają one szkodliwy wpływ na gatunki rodzime w Polsce i Europie. Ponadto, walka z nimi generuje ogromne koszty, a wyrządzone szkody są nieodwracalne. Zwierzęta te, mimo że są gatunkami o małym zasięgu migracji, rozprzestrzeniają się w nowym środowisku z zaskakującą szybkością i skutecznością. W Europie nie udało się dotychczas skutecznie usunąć ze środowiska obcego gatunku ssaka, który został introdukowany do środowiska.

Żaden hodowca nie jest w stanie zagwarantować, że przetrzymywane w niewoli biony amerykańskie, w wyniku wypadków losowych, nie wydostaną się na wolność. W związku z tym ryzyko krzyżowania się bizona z żubrem jest realne i powoduje zagrożenie czystości genetycznej chronionego, rodzimego gatunku, której zachowanie jest jednym z priorytetów strategii ochrony żubra w Europie (European Bison – Status Survey and Conservation Action Plan), a także w Polsce (Strategia ochrony żubra *Bison bonasus* w Polsce).

Nie ma też żadnych obowiązujących przepisów dotyczących prowadzenia tego typu hodowli na terenie Polski, których spełnienie likwiduje ryzyko wydostania się zwierząt do środowiska. Istniejące obecnie w Polsce hodowle budzą kontrowersje i są sprzeczne z polityką państwa w odniesieniu do bizona amerykańskiego oraz innych gatunków obcych. Stąd biorą się słuszne dążenia organów ochrony przyrody do wygaszenia tych hodowli. Bez jednoznacznych przepisów obowiązujących potencjalnych hodowców bizonów w Polsce niemożliwa jest skuteczna kontrola tych hodowli. Zgoda na założenie nowej hodowli bizonów amerykańskich na terenie Polski będzie precedensem otwierającym drogę innym podmiotom do przetrzymywania w niewoli bizonów amerykańskich oraz zamykającym drogę organom państwa do likwidacji istniejących hodowli.

Niezależnie od tego, czy zwierzęta będą sprowadzone z Ameryki Północnej, czy z innych hodowli europejskich i czy będą posiadały wymagane dokumenty weterynaryjne potwierdzające, że są osobnikami zdrowymi, będą one potencjalnym ogniskiem, w którym mogą, w trakcie prowadzenia hodowli, rozwinąć się typowe dla bizonów i bydła choroby, od których wolne są chronione w Polsce żubry. Wiadomo, że bizona hodowlane są bardziej podatne na choroby niż zwierzęta dziko żyjące. Sprawia to hodowcom w USA wiele problemów w trakcie prowadzenia hodowli, powodując liczne zachorowania i upadki zwierząt. U bizonów występują m. in. takie choroby wirusowe jak: złośliwa gorączka niezbytowa bydła (głowica), choroba niebieskiego języka (Haigh i in. 2002), krwotoczna choroba zwierzyny płowej (Gliński i in. 2005), bakteryjne: bruceloza, gruźlica (Tessaro 1989) oraz pasożytnicze m.in. wywołane przez nicienie żołądkowo-jelitowe z rodziny Trichostrongylidae (m.in. *Ostertagia* sp.) (Haigh i in. 2002).

W ostatnich latach, w krajowych populacjach żubra, stwierdzono przypadki zarażenia groźnymi patogenami, których źródłem były inne gatunki ssaków. Te choroby to: gruźlica wywołana przez *Mycobacterium bovis* (Bieszczady, Smardzewice, Puszcza Borecka) (Brewczyński i Welz 2011; Krajewska i in. 2011), ashworthioza wywołana przez krwiopijnego nicienia *Ashworthius sidemi* (Puszcza Białowieska, Puszcza Knyszyńska) (Drózd i in. 2003; Demiaszkiewicz i in. 2008) oraz neosporoza, której czynnikiem etiologicznym jest pierwotniak *Neospora caninum* (wiele populacji i hodowli w Europie, w tym w Polsce) (Cabaj i in. 2005; Cabaj i in. 2013). Bardzo niska zmienność genetyczna, wynikająca z historii tego gatunku, jest czynnikiem predysponującym żubra do podatności na nowe patogeny, a także znacznie ogranicza jego zdolności wytworzenia skutecznej odpowiedzi immunologicznej niezbędnej do walki z nowymi patogenami (selekcja naturalna osobników bardziej odpornych w populacji). W związku z tym, każdy nowy czynnik chorobotwórczy może być bardzo niebezpieczny dla przetrwania żubra, jako gatunku. Szczególnie groźne mogą okazać się przenoszone przez owady choroby takie jak: choroba niebieskiego języka (BT) i krwotoczna choroba zwierzyny płowej (EHD) – choroby zakaźne podlegające w Polsce zwalczaniu z urzędu (Gliński i in. 2005). Choroby wirusowe, które są przenoszone przez owady błonkoskrzydłe, nie wymagają do rozprzestrzeniania się bezpośredniego kontaktu bizona z żubrem. Dodatkowo, u niektórych gatunków, choroba ta może przebiegać bezobjawowo (np. BT u bizona amerykańskiego). Stwierdzono również, że bizon amerykański może być długotrwałym nosicielem wirusów BT. BT i EHD nie stwierdzano dotychczas u żubrów w Polsce. Pojawienie się ogniska takiej choroby w hodowli byłoby realnym zagrożeniem dla populacji żubra w Polsce, nawet jeśli zarażone zwierzęta będą przebywały w zamknięciu. Stwierdzenie BT u żubrów we wschodnich landach niemieckich wymagało eliminacji chorych zwierząt.

Ponadto, 16.04.2014 roku, Parlament Europejski przyjął Rozporządzenie o gatunkach obcych. Najważniejszym elementem nowego dokumentu jest lista priorytetowych gatunków obcych, dla których m. in. stosowane będą ograniczenia w ich wprowadzaniu na teren Unii oraz w ich obrocie, przetrzymywaniu, hodowli i rozmnażaniu. W zależności od fazy inwazji

państwa członkowskie UE będą zobowiązane do realizacji jednej z trzech procedur postępowania, tzn.: zapobiegania introdukcji, podejmowania działań w celu całkowitej eliminacji gatunku we wczesnej fazie po wykryciu jego obecności lub długoterminowego zarządzania w przypadku znacznego rozprzestrzenienia się na terytorium kraju.

W związku z powyższymi argumentami, tworzenie nowych hodowli bizona amerykańskiego w Polsce stanowi potencjalne zagrożenie dla podlegającego ścisłej ochronie żubra. Gatunek ten, ze względu na bardzo niską zmienność genetyczną, jest podatny na nowe patogeny. Ponadto, możliwość krzyżowania się żubra z bizonem stanowi, nawet jeśli teoretyczne, to bardzo poważne zagrożenie dla zachowania czystości gatunkowej żubra.

Ochrona żubra i ograniczenie wszelkich sytuacji mogących zagrozić temu gatunkowi jest priorytetowe, a jego bezpieczeństwo i podejmowanie starań o stabilność i rozwój populacji żubra w Polsce powinno być sprawą nadrzędnej wartości. W naszym kraju żyje ponad połowa światowej populacji tego gatunku. Dlatego zwiększanie potencjalnego zagrożenia dla ich zdrowia należy traktować jako działanie niepożądane i niebezpieczne dla przyszłości gatunku.

DYREKTOR

Dr hab. Rafał Kowalczyk

Piśmiennictwo:

- 1) Brewczyński P., Welz M. (2011) Zagrożenie gruźlicą u żubrów w Bieszczadach. European Bison Conservation Newsletter (4), 63–70.
- 2) Cabaj W, Moskwa B, Pastusiak K, Gill J. (2005) Antibodies to *Neospora caninum* in the blood of European bison (*Bison bonasus bonasus* L.) living in Poland. Vet Parasitol. (128), 163-168.
- 3) Cabaj W., Bień J., Cybulska A., Kornacka A., Moskwa B., Krzysiak M. (2013) *Neospora caninum* u żubrów eliminowanych w Białowieży w latach 2012–2013. European Bison Conservation Newsletter (6), 85–90.
- 4) Demiaszkiewicz A., Pyziel A., Lachowicz J (2008) Stan zarażenia żubrów w Puszczy Białowiejskiej helmintami w sezonie zimowym 2007/2008. European Bison Conservation Newsletter (1), 42–52.
- 5) Dróżdż J., Demiaszkiewicz A., Lachowicz J. (2003) Expansion of the Asiatic parasite *Ashworthius sidemi* (Nematoda, Trichostrongylidae) in wild ruminants in Polish territory. Parasitol Res. (89), 94-97.
- 6) Gliński Z., Kostro K., Luft-Deptuła D. (2005) Krwotoczna choroba zwierzyny płowej (EHD)– nowa choroba zakaźna podlegająca zwalczaniu na terenie Polski (Epizootic haemorrhagic disease of deer (EHD) – new infectious disease under control in Poland). Annales Universitatis Marie Curie-Skłodowska Lublin-Polonia (8), 59-67.
- 7) Haigh J.C., Mackintosh C., Griffin F (2002) Viral, parasitic and prion diseases of farmed deer and bison. Rev. Sci. Tech. Off. Int. Epiz. (21) 219-248.
- 8) Krajewska M., Lipiec M., Szulowski K. (2011) Bovine tuberculosis in bison (*Bison bonasus caucasicus*) located in Poland (Gruźlica bydłęca u żubrów w Polsce). Postępy Nauk Medycznych (10), 842-845.
- 9) Tessaro S.V. (1989) Review of the diseases, parasites and miscellaneous pathological conditions of North American bison. Can Vet J (30) 416-422